

VYTAUTO DIDŽIOJO UNIVERSITETAS
HUMANITARINIŲ MOKSLŲ FAKULTETAS
ISTORIJOS KATEDRA

Erika Kisieliūtė

**VYTAUTO KAVOLIO GALVOJIMAI APIE KŪRYBIŠKUMĄ IR KŪRYBOS
SVARBĄ IŠEIVIŲ GYVENIME**

Intelektualinės lietuvių egzilio istorijos namų darbas

Vadovai: Prof. habil. dr. Egidijus Aleksandravičius
Dr. Mykolas Drunga
Ina Vaisiūnaitė

Kaunas, 2016

TURINYS

ĮVADAS	3
1. VYTAUTO KAVOLIO ASMENYBĖ IR JO GALVOJIMAI	5
2. GALVOJIMAI APIE KŪRYBIŠKUMĄ IR KŪRYBOS SVARBĄ IŠEIVIŲ GYVENIME	6
2.1. Kūrybiškumas ir kūryba: apibrėžimas ir funkcionavimas.....	6
2.2. Kūrybiškumo ir kūrybos svarba išeiviams	8
IŠVADOS.....	11
ŠALTINIAI IR LITERATŪROS SĄRAŠAS	12

ĮVADAS

Vytautas Kavolis (1930 – 1996 m.) – intelektualas, mąstytojas, sociologas ir didis žmogus Lietuvos, o tuo pačiu ir viso pasaulio mastu. Kaip daugelis kitų lietuvių 1944 m. dėl politinių priežasčių ir Lietuvos okupacijos pasitraukęs į Vakarų ten tęsė savo studijas, atstovavo šalį svetimoje valstybėje, užsiėmė moksliniu, kūrybiniu ir kultūriniu darbu. Jo asmenybė ir galvojimai iki šiol yra svarbūs Lietuvai, bei istoriografijoje užima svarbią vietą. Šio žmogaus svarbą ir gausius tiek jo asmenybės, tiek jo galvojimų tyrimus demonstruoja ir VDU Lietuvių išėivijos instituto bei Vytauto Didžiojo universiteto inicijuojami Istorijos katedros „Lietuvos istorijos“ bei „Migracijos politikos ir lietuvių diasporos istorijos“ magistrantūros studentų, klausiusių kurso „Intelektualinė lietuvių egzilio istorija“, tiriamieji darbai.¹ Nors temos, susijusios tiek su pačiu intelektualu V. Kavoliu, tiek su jo galvojimais bei idėjomis, mūsų šalies istoriografijoje, o ypač studentų darbuose, yra tiriamos gana dažnai, vis tik konkrečiai V. Kavolio galvojimai apie kūrybiškumą ir kūrybos svarbą išėivių gyvenime tiriamuosiuose darbuose buvo analizuojami rečiau. Tad tiriant tokią temą kyla daugybė **problemiškų klausimų**. Visų pirma, kas buvo išskirtinė V. Kavolio asmenybė? Kokios buvo pagrindinės jo galvojimų gairės? Kokie galvojimai, svarstymai ir idėjos dar buvo svarbios V. Kavoliui? Ką konkrečiai šis žmogus kalba apie kūrybiškumą ir kūrybą, kaip visa tai apibrėžia? Kuo kūrybiškumas ir kūryba yra svarbi išėivių gyvenime? Ką ji duoda kiekvienam išėiviui bei išėivių kartoms, ką ji suteikia išėiviams?

Taigi, visa tai lėmė, jog šio **darbo objektu** pasirinkti Vytauto Kavolio galvojimai apie kūrybiškumą ir kūrybos svarbą išėivių gyvenime. O atsižvelgiant į darbo problematiką ir objektą yra iškeliamas **darbo tikslas** – apžvelgti trumpai pačią V. Kavolio asmenybę, bendras jo galvojimų tendencijas ir iširti, kokie yra V. Kavolio galvojimai apie kūrybiškumą ir kūrybos svarbą išėivių gyvenime. Šiam tikslui įgyvendinti iškelti tokie **uždaviniai**:

1. Apžvelgti V. Kavolio asmenybę bei bendras jo galvojimų tendencijas.
2. Iširti, kaip V. Kavolis apibrėžia kūrybą bei kūrybiškumą.
3. Išanalizuoti V. Kavolio galvojimus apie kūrybiškumą ir kūrybos svarbą išėivių gyvenime.

---

¹ M. Abraitytė, *Individualizmo tema Vytauto Kavolio tekstuose*, prieiga per internetą: http://www.iseivijosinstitutas.lt/var/uploads/file/Marija_Abraityte.pdf [Žiūrėta 2016-05-15], M. Jonaitis, *Numatomoji Lietuvos visuomenės ateities pavidalai ankstyvuosiuose Vytauto Kavolio galvojimuose*, prieiga per internetą: <http://www.iseivijosinstitutas.lt/var/uploads/file/Marius%20Jonaitis.pdf> [Žiūrėta 2016-05-17], R. Varkalaitė, *Vytauto Kavolio svartymai apie moters vaidmenį visuomenėje*, prieiga per internetą: <http://www.iseivijosinstitutas.lt/var/uploads/file/Ruta%20Varkalaite.pdf> [Žiūrėta 2016-05-17] ir kt.

Metodai. Realizuojant iškeltus uždavinius, sisteminant ir analizuojant istoriografijoje bei šaltiniuose esančius duomenis naudotas **aprašomasis - analitinis** bei **sintezės metodas**.

Istoriografija. Pagrindine istoriografijos pozicija, apžvelgiančia V. Kavolio asmenį ir jo idėjas, yra leidinys „Vytautas Kavolis: asmuo ir idėjos“, sudaryta Ritos Kavolienės bei Dariaus Kuolio. Vis tik didžiausias dėmesys buvo skirtas paties V. Kavolio darbams bei mąstymams. Tad svarbiausi darbe panaudoti **šaltiniai** yra išėivijos periodinėje spaudoje, būtent „Metmenyse“, rasti V. Kavolio straipsniai. Taip pat buvo remtasi V. Kavolio leidiniu „Žmogus istorijoje“ bei „Nužemintųjų generacija.“ Labai pasitarnavo ir V. Kavolio straipsnių rinkinys „Nepriklausomųjų kelias“, sudarytas Prof. habil. dr. Egidijaus Aleksandravičiaus ir dr. Daivos Dapkutė. Šiuose šaltiniuose buvo rastos V. Kavolio mintys ir galvojimai apie kūrybiškumą ir kūrybos reikšmę išėiviams. Minėtina, jog svarbus straipsnis, rastas „Metmenyse“, buvo ir prof. Leonido Donskio „Vytautas Kavolis – visuomenės ir kultūros kritikas“, kuriame buvo apžvelgta V. Kavolio asmenybė ir jo galvojimų tendencijos.

Darbo chronologinės ribos. Darbo chronologiniai rėmai yra susiję su V. Kavolio gyvenamuoju laikotarpiu ir jo intelektualine veikla tiek egzilyje, tiek Lietuvoje.

Darbo struktūra. Visą šį darbą sudaro turinys, įvadas, du skyriai, išvados ir literatūros sąrašas. Pirmajame skyriuje kalbama apie V. Kavolio asmenybę ir bendras jo veiklos bei galvojimų tendencijas. Antrajame skyriuje yra orientuojamasi į konkrečius V. Kavolio galvojimus. Pasirinkta jo galvojimų tema – kūrybiškumas ir kūrybos svarba išėivių gyvenime. Ji atspindima bei analizuojama antrojo skyriaus pirmame ir antrame poskyriuose.

1. VYTAUTO KAVOLIO ASMENYBĖ IR JO GALVOJIMAI

Vytautas Kavolis (1930 – 1996 m.) – iškili XX a. lietuvių asmenybė, palikusi pėdsaką tiek pačios Lietuvos, tiek išeivijos lietuvių istorijoje. Žymus ir pasaulyje pripažintas sociologas, išleidęs ne vieną darbą tiek anglų, tiek lietuvių kalbomis, bei nusipelnęs visuomenės veikėjas, kuris visada domėjosi ir ugdė lietuvių liberaliąją minties raidą, kėlė svarbius klausimus tiek išeivijoje gyvenantiems lietuviams, tiek okupuotoje Lietuvoje likusiems tautiečiams. V. Kavolį galima drąsiai vadinti vienu žinomiausių bei didžiausių mąstytojų ir intelektualų Lietuvoje. Jo akademiniai darbai ir visuomeninė veikla gali drąsiai būti lyginami su garsiausių pasaulinio mąsto intelektualų ir akademikų darbais.

V. Kavolis gimė 1930 m. Kaune. Čia gyveno su šeima ir pradėjo lankyti vidurinę mokyklą. Tačiau 1944 m. prasidėjus antrajai sovietinei okupacijai, jis bei jo šeima buvo priversti pasitraukti į Vakarų. Patekęs į Vokietiją, V. Kavolis Tuebingene ir Hanau toliau tęsė mokslus. Vėliau išvyko į Jungtines Amerikos Valstijas, kur studijavo Viskonsino, Čikagos ir Harvardo universitetuose. Pats V. Kavolis apie savo studijas ir sociologijos krypties pasirinkimą yra tvirtinęs: „mano ankstyvųjų studijų metais kultūros sociologija mažai ką domino. Amerikos sociologijos viršūnėse, sakykim Harvardo universiteto Emerson Hall antrajame aukšte, sociologija buvo laikoma pabėgėlių iš Vidurio Europos užsiėmimu. Sociologus kultūroje labiau traukė vien elgesį normuojančios idėjos: religija ar politinė ideologija. Man pačiam buvo siūlyta nesispecializuoti dailės sociologijoje, kadangi tokios studijų srities iš viso nesą. Aš, aišku, to pasiūlymo nepriėmiau ir nesigailiu, kad nepriėmiau.“ Apsigynęs doktoratą Harvardo universitete, jis dirbo Dickinsono koledže sociologijos profesoriumi, priklausė Tarptautinei lyginamųjų civilizacijų studijų draugijai (ISCS) bei Amerikos sociologų asociacijai. Šalia viso to, V. Kavolis daug rašė ir dirbo, užsiėmė visuomenine veikla bei prisidėjo prie lietuviškųjų organizacijų išeivijoje. Jis telkė Santaros-Šviesos sambūrius, redagavo periodinius leidinius „Aukuras“, „Kultūros barai“, „Metmenys“, „Mokslas ir Lietuva“, „Mūsų žingsniai“, „Santarvė“ ir kt.

Kaip tvirtina kultūros istorijos tyrinėtojas D. Kuolys, analizuodamas V. Kavolio veiklą ir esminių galvojimų tendencijas, tvirtina „V. Kavolis – nuosekliai kėlė asmens priklausomybės klausimą ir mėgino dabarties kalba į tai atsakyti. [...] Kultūros istoriko darbą suprato kaip aktyvų dalyvavimą kuriant kultūros istoriją. [...] Sociologo tyrinėjimus siejo ir su visuomenės kritika, ir su jos raidos projektavimu, civilizacijų studijas – su dabarties dialogo paieška.“² Mąstytojo V. Kavolio knygos anotacijoje „Žmogus istorijoje“³ literatūrologas, leidėjas ir literatūros kritikas Saulius Žukas

² V. Kavolis: asmuo ir idėja, sud. R. Kavolienė ir D. Kuolys, Vilnius, 2000, p. 12.

³ V. Kavolis, *Žmogus istorijoje*, Vilnius, 1994, p. 9.

yra pažymėjęs, kad „V. Kavolio Lietuvos kultūros studijose formuojami šiuolaikinės kultūros istorijoje keliami klausimai. Taip Lietuvos kultūros aprašymas perkeliamas į modernų mokslinį kontekstą, kuris jau pats siūlo naujus požiūrius, reikalauja iš mūsų konkrečių atsakymų.“

V. Kavolio galvojimų tendencijų galima rasti ir pasižiūrėjus prof. L. Donskio straipsnyje „Vytautas Kavolis – visuomenės ir kultūros kritikas.“⁴ Čia autorius teigia, kad „kiekvienas V. Kavolio teiginys ir minties pasažas, kiekviena jo formuluotė ir darbinių hipotezių sekvencija – visa yra perleista per jo paties egzistencinę ir socialinę patirtį.“⁵ V. Kavolis kūrė visuomenės ir kultūros teorijas, buvo vienas iš socialinių ir kultūrinių kritikų. Savo galvojimus suko liberaliosios minties, civilizacijų tyrimų pusėn, domėjosi nepriklausomųjų istorijomis. Tad galima tvirtina, jog jo veiklos ir tyrimai buvo labai įvairūs, o palikti tyrimai, leidiniai, knygos bei straipsniai dar dabar yra neišsenkantis gyvybės šaltinis.

2. GALVOJIMAI APIE KŪRYBIŠKUMĄ IR KŪRYBOS SVARBĄ IŠEIVIŲ GYVENIME

2.1. Kūrybiškumas ir kūryba: apibrėžimas ir funkcionavimas

V. Kavolis savo darbuose ir straipsniuose dažnai kalbėdavo bei analizuodavo kultūrą, jos sampratą, reikšmę bei svarbą. O kalbėdamas apie kultūrą ir tirdamas ją, jis dažnai prieidavo ir prie kūrybos bei kūrybiškumo apibrėžčių. Jis visada tvirtino, jog kiekviena „kultūra pasako kažką svarbaus, [...] tai kažkas daug giliau, esmingiau paliečiantis žmogų. Kultūra šiuo atveju nurodo į kažką esminį.“⁶ Tad kultūra, kaip esminis žmogų paliečiantis dalykas, yra labai vertinama ir svarbi. Mokslinėje literatūroje, kaip pats autorius pabrėžia, yra sutariama, kad „kultūra yra tai, kas žmonių pagaminta, ir tai, kas jiems ką nors reiškia.“⁷ Nors V. Kavolis iš karto papildo, jog net čia galima išvelgti tam tikrų prieštaravimų. Ne viskas, kas yra žmonių pagaminta, žmonėms gali kažką reikšti. Juk kai kas gali būti nepaliesta žmogaus rankų, bet būti vertinga, tiesiog Dievo ar gamtos suteikta. Kaip mąstytojas teigia toliau, „jei mums kažkas yra reikšminga, tai jau tampa mūsų kultūros dalimi.“⁸ Vadinasi, reikšmingumo ir svarbos įžiūrėjimas įvairiuose dalykuose tarsi yra suvokiamas ir priskiriamas kultūrai.

---

⁴ L. Donskis, *Vytautas Kavolis – visuomenės ir kultūros kritikas*, Metmenys, 1997, Nr. 73, prieiga per internetą: <http://www.epaveldas.lt/recordText/LNB/C1B0003787554/Nr.%2073.pdf?exId=205718&seqNr=1> [Žiūrėta 2016-05-27]

⁵ Ten pat, p. 3.

⁶ V. Kavolis, *Kultūros dirbtuvė*, Vilnius, 1996, p. 16.

⁷ Ten pat, p. 18.

⁸ Ten pat, p. 18.

Kultūra vis tik yra neatsiejama nuo kūrybos. Kultūra yra kuriama žmogaus, tai yra dažniausiai (bet ne būtinai) žmogaus „produktas.“ V. Kavolis kūrybos sąvoką apibrėžia štai taip: „kūryba reiškia iki tol nebūtos dalykų rūšies įkurdinimą būtyje.“⁹ Čia išryškėja naujumo, kitoniškumo ir kūrybiškumo apraiškos, kuriomis yra įprasmina kūryba. Nors mąstytojas savo straipsnyje „Kasdienė mūsų kultūra“, išleistame publicistikos straipsnių (1951 – 1965 m.) rinkinyje „Nepriklausomųjų kelias“, teigia, kad „kūryba, tuo pačiu, yra pats kasdieniškiausias žmogaus reiškimosi būdas. Jinai glūdi kiekviename žmogiškame – vadinasi, ne mechaniniame ir ne zoologiniame – veiksmė.“¹⁰ Remiantis šiais apibrėžimais, galima sakyti, kad kūryba, V. Kavolio galvojojimuose, yra įvardinama, kaip funkcionuojanti visur („kiekviename žmogaus veiksmė“), bet vis tik tas veiksmas bei reiškimasis turi būti naujas, dar nematytas ar nebūtas. Būtent tokie veiksmai, kuriais yra kuriama kultūra, turi būti kūrybiški. Kiekviena žmogaus diena praeina palikdami tam tikrus žmogaus sukurtus veiksmus – kūrybos produktą. Kuriant visa tai, yra neapsieinama be kūrybiškų veiksmų. V. Kavolis apie kūrybiškumą atsiliepia: „kūrybiškumo klausimas yra žmogaus pabudimo iš savo kasdienybės žmogiškumui klausimas.“¹¹ Tad kūrybiškumas yra labai svarbus ir vertintinas, išjudinantis žmogų ir pabudinantį jo kasdienybę.

Kuriančius žmones – kūrėjus – V. Kavolis apibūdina kaip „aplamai giliau žvelgiančius į žmogiškosios būties ir veiklos tikslus.“¹² Nors kiekvienas žmogus kasdieną kuria įvairius dalykus (žmogaus gyvenimas apskritai yra kūryba), bet vis tik tikrais kūrėjais, kuriančiais meninę bei moralinę kūrybą, šiuo atžvilgiu mąstytojas neretai vadina genijais. Jų mąstymo procesai bei šių procesų rezultatai išreiškia ne tik pačių kūrėjų esybę, bet ir parodo visos jų atstovaujamos tautos kultūrinį palikimą. Kūrėjas yra tas, kuris į viską gali pažiūrėti giliau ir visa tai reprezentuoti įdomiomis bei išskirtinėmis formomis, tad tai jį ir padaro išskirtiniu bei paliekančiu pėdsaką istorijoje. Svarbu, jog V. Kavolis išvelgia skirtingas kūrybos grupes – moralinę ir meninę kūrybą. Jis tvirtina, kad „moraline kūryba galima vadinti naujų vertybių - arba naujų gyvenimo tikslų - išradimą. Meninė kūryba yra naujų formų - arba gyvenimo (ir pergyvenimo) stilių, dvasinės laikysenos - išreiškimas.“¹³ Tad kūryba gali funkcionuoti ir kaip meninė, ir kaip moralinė, tačiau bet koku atveju kultūrai reikia laisvės. Politinė meno ir kūrybos kontrolė, kaip mąstytojas V. Kavolis pabrėžia, „naikina ir meninę, ir moralinę kūrybą, nes jame susijungusi prievarta.“

Mąstytojas pabrėžia, jog kūryba taip pat gali būti ir teigiama, ir neigiama. Tai parodo ši jo mintis straipsnyje „Kūrybiškumas istoriniu žvilgsniu“: „kūryba, kaip ir meilė, nėra savaime

⁹ V. Kavolis, Kūrybiškumas istoriniu žvilgsniu, *Metmenys*, 1959, Nr. 1, p. 7.

¹⁰ V. Kavolis, *Nepriklausomųjų kelias*, sud. E. Aleksandravičius, D. Dapkutė, Vilnius, 2006, p. 199.

¹¹ V. Kavolis, *Nepriklausomųjų kelias*, sud. E. Aleksandravičius, D. Dapkutė, Vilnius, 2006, p. 199.

¹² V. Kavolis, Laivė ir atsakomybė kūrybiniame veiksmė, *Metmenys*, 1961, Nr. 4, p. 128-129.

¹³ V. Kavolis, Kūrybiškumas istoriniu žvilgsniu, *Metmenys*, 1959, Nr. 1, p. 7-8.

teigiamai vertintina visada kai ji „įvyksta“, bet ji svertina tik santykyje su savo kaina: su tuo, ką ji savo atsiradimu sugriauna arba kam savo buvimu leidžia išsiskleisti.“¹⁴ Jeigu dailininko ar kito meno kūrėjo kūryba nieko neįkvepia ir savo kūryba neneša tam tikros žinios, idėjos bei nedaro jokio poveikio kitiems, tai galima laikyti tam tikra destrukcija ir kūrybos neigiamybe. V. Kavolis plėtodamas šią mintį, pasitelkia ir Z. Froido idėja, kad egzistuoja kūrybiniai ir naikinamieji pradai. Tai analizuodamas jis tvirtina, kad „nekūrybinis gyvenimas žmogaus, kuris pajėgtų kurti, atveju nėra paprastas pasyvumas, bet tikras naikinimas, nes tokiu gyvenimu šis žmogus ne tik nenaudoja, bet ir stačiai naikina savo nepakartojamą kūrybingumą.“¹⁵ Taigi, kūryba, kuri yra sukurta ir neduoda tolimesnių „vaisių“ bei neneša žinios, yra neigiamą atspalvį turinti kūryba, o štai žmogus, turintis galimybių kurti ir gyventi kūrybinį gyvenimą, bet tuo nesinaudodamas, yra vadinamas naikinančiu ir griaušančiu, kurio gyvenime atsiskleidžia naikinamieji pradai.

Tad V. Kavolio galvojimai atskleidžia, kad kūryba funkcionuoja kaip labai svarbus kiekvienai bendruomenei dalykas. Kūrybos pagrindu yra formuojama kultūra. O būtent kultūra ir išlieka bei byloja apie tautas net joms išnykus. Kultūra, tai, ką mes paliekame šioje žemėje kaip palikimą ateities kartoms.

2.2. Kūrybiškumo ir kūrybos svarba išeiviams

V. Kavolio galvoje apie kūrybiškumą ir kūrybą ne kartą yra pabrėžiama, jog šie abu dalykai yra be galo svarbūs kiekvienam išeiviui ar apskritai išeivių bendruomenėms. V. Kavolio straipsnyje „Tradicija ir kūryba bendruomenių gyvenime“, išleistame publicistikos straipsnių (1951 – 1965 m.) rinkinyje „Nepriklausomųjų kelias“, yra teigiama, kad tiek tradiciniai dalykai, tiek kūrybiniai reiškiniai yra svarbūs bendruomenei. Autorius teigia, jog apskritai „bendruomenės gyvenimas vyksta tarp dviejų polių – paveldėtosios tradicijos ir kūrybinių apsisprendimų, vedančių į naujus dalykus. [...] šie poliai pozityvūs lieka tik tuomet, kai tarp jų esama nuolatinio kontakto ir kūrybinės įtampos. Priešingu atveju, bendruomenė arba sustingsta stagnacijoje, arba praranda pastovumo ašį.“¹⁶ Šių dviejų polių sąveika, iš kurių vienas dėmuo ir yra kūryba, turi svarbos kiekvienai bendruomenei, o tuo pačiu ir išeivių bendruomenėms. Abiems poliams koreliuojant žmonės yra vedami į naujus dalykus, kūrybiniai sprendimai duoda ne tik impulso ir judėjimo į priekį kiekvienai bendruomenei, bet ir saugo nuo sustabarėjimo bei stagnacijos.

---

¹⁴ Ten pat, p. 8.

¹⁵ Ten pat, p. 9.

¹⁶ V. Kavolis, *Nepriklausomųjų kelias*, sud. E. Aleksandravičius, D. Dapkutė, Vilnius, 2006, p. 236.

Kultūros ir kūrybos tikslas yra įkvėpti žmones ir skatinti kitus kurti bei veikti. V. Kavolio straipsnyje „Per gyvąją kultūrą – į lietuviybės gaivinimą“ yra rašoma, kad „kultūros tikslas – išreikšti aukščiausius individo žmogiškuosius siekimus, objektyvuoti jo asmeninę kūrybinę potencialą.“¹⁷ O kūryba, pasak V. Kavolio, taip pat turi savo tikslą. Kaip akcentuoja mąstytojas, „kūrybos bei jos visuomeninio paskleidimo tikslu turime laikyti kitų kūrėjų įkvėpimą naujai kūrybai ir visuomenės įjautrinimą šios naujos kūrybos priėmimui. Kūryba, kuri yra vien malonumui, bet ne kūrybiškumui, mūsų čia diskutuojama prasme laikytina aplamai ne kūryba, bet greičiau naikyba: ji užgožia - jau vien savo sugaištamam laikui - kūrybiškumo galimybes, kurias ji būtų galėjusi atverti, jei būtų buvusi kūrybiškai atsakinga. Šis atsakingumas - savo kūryba žadinti kitų kūrybiškumą.“¹⁸ Svarbu yra sava kūryba „įkvėpti ir apvaisinti kitų kūrybą.“¹⁹ Tad kūryba išeiiviams yra svarbi, nes ji gali juos įkvėpti jų pačių kūrybiniam procesui bei veiklai arba paskatinti pačius kuriančiuosius naujų idėjų ėmimuisi. O būtent per kūrybinius procesus atsiskleidžia ne tik pats individas, bet ir bendruomenės (tautos) kultūra.

Kaip žinia, lietuviybės idėjos ir lietuvių kūryba buvo labai svarbi kiekvienam egzilio žmogui. Kūryba ir kūrybiškumo puoselėjimas padeda nenuitausti ir išlikti lietuvių tautai net ir gyvenant svetur. Tai byloja ši V. Kavolio mintis: „kaip patyrė ne viena išeiivų karta, savo vaikus į mokslus išleidusi ir juos praradusi, norint atsilaikyti ir įgijus svetimoje kultūroje mokslo bei meno, reikia iš savosios daugiau reikalauti: jai daugiau duoti ir tuo būdu daugiau iš jos gauti. [...] Nutausta išeiivai turėdami net ir neprilygstamą kultūrinį palikimą, jeigu jų išeiivinė bendruomenė savo kūrybiškumu atsilieka nuo aplinkos.“²⁰ Tad svarbus puoselėti savo kūrybiškumą ir nenustoti, kurti, nes būtent kūryba yra išeiivų išsigelbėjimo ir saugojimo raktas savo kultūros kitų kultūrų apsuptyje.

Kūrybiškumą V. Kavolis savo mąstymuose vadina „išlikimo laidu“, kuris sujungia žmones, gyvenančius toli nuo savos tėvynės, su jos tautos kultūra ir esybe. Kūrybiškumui šiuo atžvilgiu mąstytojas suteikia didelę reikšmę. Tai byloja jo mintis: „kūrybiškumą esame linkę laikyti viena iš dviejų pačių esminių tautos išlikimo sąlygų. Tauta gyva, kol fiziškai gyvi jos žmonės ir kol jų kultūros turinys suteikia jiems pakankamai atsparos prieš kitų kultūrų traukos jėgą.“²¹ Savos kultūros puoselėjimas padeda išlaikyti ją pačią, o gyvent kitoje kultūroje sava kultūra pagelbėja išsilaikant pačiai tautai bei išliekant kuo labiau vieningiems. Juk kūryba tarnauja kaip jungiamoji grandis, nes per ją yra kuriama kultūra, kurios reikia tautos išlikimui. V. Kavolis, bandydamas narplioti šią mintį, užduoda retorinį klausimą: „kai tiek visais atžvilgiais esame savo tarpe

---

¹⁷ Ten pat, p. 506.

¹⁸ V. Kavolis, Kūrybiškumas istoriniu žvilgsniu, *Metmenys*, 1959, Nr. 1, p. 9.

¹⁹ Ten pat, p. 10.

²⁰ V. Kavolis, Kūrybiškumas istoriniu žvilgsniu, *Metmenys*, 1959, Nr. 1, p. 8.

²¹ Ten pat, p. 6.

susiskaldę, kas gi tarnaus pagrindu mūsų bendruomeninei vienybei, jei prarasime plačiausiąją mus jungiančią bazę?²² Jungiančioji bazė – sava kultūra ir su ja sekanti kūryba – negali būti prarasta, nes taip iškilis išeivių egzistencijos klausimai.

V. Kavolis savo darbe „Nužemintųjų generacija“ apie kūrybos svarbą išeivių gyvenime, sako, jog „egzilai išlieka tuo, ką jie yra sukūrę. Todėl kūryba tampa egzistenciniu reikalavimu, - rimtesniu, negu ji gali būti bent kam, namų ir šaknų nepraradusiam.“²³ Kūryba čia susiejama su išeivių išlikimu. Jos buvimas egzilyje esantiems lietuviams yra daug aktualesnis nei okupuotoje Lietuvoje likusiems kraštiečiams. Išeivius supanti šalių, kuriuose jie gyvena, kultūra, gali turėti didelės įtakos ne tik patiems išeiviams, bet ir ateinančioms jų kartoms, tad norint išsaugoti savo esybę, lietuvių bei tapatumą, yra būtina kurti, plėtoti savo kultūrą, nes tai yra egzistencinis reikalavimas. Idėja, kad tautos išlikimas pasimato jos kultūroje, o likimas priklauso būtent nuo kūrybinių pasiekimų, aiškiai atsispindi V. Kavolio galvojimuose. Kalbėdamas šiuo klausimu, autorius prisimena actekus ir teigia, jog jų „kūrybinis impulsas tebėra gyvas keistuose jų kultūros paminkluose.“²⁴ Tad tautos amžinam išlikimui yra reikalingas kultūros procesas, kuris įprasmina tautos kultūrą tam tikruose kūrybos paminkluose. Net ir išnykus civilizacijoms, jų kultūros pėdsakai iki šių dienų yra atrandami. Apskritai, „žmonijos atmintyje tautos išlieka ne tiek politiniais ar ekonominiais laimėjimais, kiek kultūriniais pasiekimais.“²⁵

Kad ir koks svarbus kūrybiškumas ir kūryba būtų visai tautai, o ypač jos daliai dėl politinių priežasčių pasitraukusiai svetur, vis tik kūryba ne ką mažiau svarbi yra ir kiekvienam asmeniui individualiai. Kūryba yra savo individualios būties įprasminimas, tuo pačiu kūryba yra tarsi kova. V. Kavolio straipsnyje „Kūryba ir kova įprasmini save“, išleistame publicistikos straipsnių (1951 – 1965 m.) rinkinyje „Nepriklausomųjų kelias“, kur rašo apie Santaros išeivių organizaciją ir sako, kad santariečiai gali būti apibūdinantys, kaip gyvenę su idėja „kūryba ir kova įprasmini save!“ Santara, kaip ir sako jos iniciatorius bei dalyvis V. Kavolis, „esmiškai išsiskiria kitų organizacijų tarpe.“ Kūryba ir kova čia yra įvardinamos kaip pagrindinės priemonės, kuriomis yra siekiama „savo individualios būties įprasminimo“²⁶, o pasiekus savęs įprasminą, seka jau kitas žingsnis: su kūryba yra „kovoje už žmonių ir tautų laisvę, [...] turtinama žmonija.“²⁷

²² V. Kavolis, Laivė ir atsakomybė kūrybiniame veiksme, *Metmenys*, 1961, Nr. 4, p. 130.

²³ V. Kavolis, *Nužemintųjų generacija. Egzilio pasaulėjautos eskizai*, prieiga per internetą: http://www.xn--altiniai-4wb.info/files/literatura/LH00/Vytautas_Kavolis_Nu%C5%BEemint%C5%B3j%C5%B3_generacija.LHC600A.pdf, [Žiūrėta 2016-05-25]

²⁴ V. Kavolis, Kūrybiškumas istoriniu žvilgsniu, *Metmenys*, 1959, Nr. 1, p. 7.

²⁵ Ten pat, p. 7.

²⁶ V. Kavolis, *Nepriklausomųjų kelias*, sud. E. Aleksandravičius, D. Dapkutė, Vilnius, 2006, p. 520.

²⁷ Ten pat.

IŠVADOS

1. V. Kavolis buvo neeilinė asmenybė, laikomas vienu iš svarbiausių lietuvių mąstytojų bei intelektualų. Jis buvo JAV išeivis, ten baigęs ir studijavęs sociologijos mokslus bei apsigynęs doktoratą. Mąstytojas yra pasižymėjęs daugelyje sričių bei išleidęs įvairių straipsnių, leidinių ir veikalų kultūros istorijos, sociologijos istorijos ir kt. klausimais. Jo galvojimai atsispindi šiose temose.
2. V. Kavolio galvoje kūryba yra apibrėžiama kaip nebūtos dalykų rūšies įkurdinimas būtyje ir, tuo pačiu, kaip pats kasdieniškiausias žmogaus reiškimosi būdas. Kūrybiškumas mąstytojo galvoje yra pateiktas ir apibūdintas kaip žmogaus pabudimas iš savo kasdienybės. Kūryba ir kūrybiškumas funkcionuoja visur, kur yra kultūra.
3. V. Kavolis pabrėžė įvairius galvojimus apie kūrybiškumą ir kūrybos svarbą išeiviams. Kūrybiškumas ir kūryba yra svarbi išeiviams, nes kultūros ir kūrybos tikslas yra įvėpti žmones ir skatinti kitus kurti bei veikti. Kūryba tarnauja kaip jungiamoji grandis, nes per ją yra kuriama kultūra, o kūrybiškumas yra sąlyga išlikti tautiniu junginiu žmonijos atmintyje. Kūryba ir kūrybiškumas padeda nenutautėti bei išlikti lietuvių tautai net gyvenant svetur. Kūryba yra ir savo individualios būties įprasminimas bei padeda egzistuoti tuo, ką jie yra sukūrę.

